

Vår saksbehandler
Andreas Henriksen AarflotVår dato
28.05.2025Vår referanse
25/01481-1

Til

Kopi til

Veileder ved etablering av ny valgmenighet

Kirkeordning for Den norske kirke § 3 femte ledd slår fast at «Særskilt ordning for kategorialmenigheter og valgmenigheter fastsettes av Kirkemøtet». Kirkemøtet vedtok i 2019 regler om ordning for valgmenigheter, og disse ble [fornyet](#) uten endringer av Kirkemøtet i 2024 (se sak KM 10/19 og KM 17/24).

En valgmenighet er å anse som et ikke-geografisk sokn. Det innebærer at medlemmer i en valgmenighet vil ha de samme rettigheter og plikter der som andre medlemmer i Den norske kirke har i sitt geografiske bostedssokn. Til forskjell fra kategorialmenigheter, hvor et medlem har tilhørighet og stemmerett både til bostedssoknet og til kategorialmenigheten, har medlemmer som er registrert i en valgmenighet kun tilhørighet og stemmerett i valgmenigheten.

I 2005 gjorde Kirkemøtet vedtak om forsøk med valgmenigheter (KM 09/05) etter at Bispemøtet hadde behandlet saken (BM 01/05), etter kirkeloven § 24. Med denne forsøksordningen har Kirkerådet godkjent ett forsøksprosjekt med valgmenighet (ref. 03/223-18). Det er i dag den eneste eksisterende valgmenigheten i Den norske kirke, Bymenigheten Sandnes.

Kirkerådet uttalte i saksorienteringen i sak KM 10/19 at reglene var ment å videreføre de vilkårene som har ligget til grunn for den tidligere forsøksordning etter kirkeloven § 24 sjette ledd. Det er disse vilkårene som i dag er tatt inn i regler om ordning for valgmenigheter.

I det følgende gir Kirkerådet en nærmere veiledning til de enkelte bestemmelser i regelverket.

Til § 1

§ 1. Kirkerådet kan etter søknad godkjenne opprettelsen av en valgmenighet i Den norske kirke. I søknadsprosessen skal berørte instanser, lokalt og regionalt, gis anledning til å uttale seg.

I tråd med praksisen for forsøk med valgmenigheter er det Kirkerådet som har myndighet til å godkjenne opprettelsen av valgmenigheter i Den norske kirke.

En valgmenighet er i rettslig forstand et ikke-geografisk sokn (Innst. O. nr. 62 (2004–2005) side 3). Det innebærer at en valgmenighet vil være et eget rettssubjekt som har rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstoler og andre myndigheter, jf. trossamfunnsloven § 11 andre ledd. Ved opprettelsen av en valgmenighet, godkjenner Kirkerådet at det opprettes et nytt ikke-geografisk sokn.

Hvis det er snakk om at en eksisterende menighet i et annet trossamfunn eller organisasjon ønsker å bli en valgmenighet i Den norske kirke, vil det foreligge et eksisterende rettssubjekt, sannsynligvis i form av en forening. Høyesterett har uttalt at «Et trossamfunn (...) i rettslig forstand [er] en forening» (HR-2022-883-A, 56). Dette må nyanseres, blant annet fordi *Den norske kirke* er et trossamfunn som ikke er en forening i rettslig forstand, men «[d]e fleste trossamfunn vil i praksis være organisert på en måte som gjør det naturlig å karakterisere dem som foreninger» (Geir Woxholth, *Foreningsrett med samvirkeloven*, 4. utg. 2020, s. 79).

Det alminnelige utgangspunktet i norsk rett er at skifte fra en foretaksform (organisasjonsform eller type rettssubjekt) til en annen, må skje ved oppløsning og nystiftelse. Woxholth viser til at dette har sammenheng med at rettsposisjoner som innebærer både forpliktelser og rettigheter, «er uløselig knyttet til et bestemt rettssubjekt og ikke [kan] overføres automatisk til et annet» (side 396).

Aksjeloven og samvirkeloven har egne positive bestemmelser om kontinuitet, men tilsvarende foreligger ikke for foreninger. For foreninger er prinsippet om diskontinuitet beskrevet i utredningen *Lov om foreningar - Ei utgreiing med utkast til lov om foreiningar* (2021):

I norsk selskaps- og foreiningsrett gjeld det tradisjonelt eit hovudprinsipp om *diskontinuitet*. Det inneber at foreininga berre kan gjennomføre dei aktuelle transaksjonane [samanslåing (fusjon), deling (fisjon) eller omskiping (omdanning)], dersom ho har fått samtykke frå den einskilde medlemen, den einskilde kravshavaren eller andre som har rettar knytt til foreininga. Det er liten tvil om at diskontinuitetsprinsippet i all hovudsak gjeld for foreiningar, med den konsekvensen at dei vanlegvis må oppløysast og stiftast på nytt for å kunne oppnå dei verknadene som ei samanslåing eller deling fører med seg.

(...)

Gruppa meiner det ikkje er aktuelt å leggje til rette for reglar om omskiping – til dømes frå foreining til stifting eller aksjeselskap. I motsetning til samanslåing og deling er slik omskiping ikkje vanleg, og gruppa legg til grunn at ein i desse lite praktiske tilfella òg i framtida går vegen om oppløysing og avvikling av foreininga, og så stifting av det nye rettssubjektet (side 71–72).

Siden det ikke foreligger positive bestemmelser som åpner for omdanning fra en forening til et sokn, legger Kirkerådet derfor til grunn at i de tilfeller der det foreligger en eksisterende forening, må denne oppløses før en ny valgmenighet kan etableres med utgangspunkt i den oppløste foreningens medlemsmasse. I slike tilfeller må forholdet til dens kreditorer og debitorer gjøres opp eller nærmere avklares før foreningen oppløses. Spørsmålet om en eventuell overføring av midler fra den oppløste foreningen til den nye valgmenigheten, vil i alminnelighet avhenge av hva foreningens vedtekter sier om disposisjoner ved oppløsning, eventuelt supplert med grunnlag i ulovfestede foreningsrettslige prinsipper.

Etter trossamfunnsloven § 2 er det et krav om at personer selv melder seg inn i tros- eller livssynssamfunn, herunder Den norske kirke. At et medlem «selv har meldt seg inn» betyr at

det kreves et aktivt, frivillig og informert samtykke til medlemskap. Ved opprettelsen av en valgmenighet i Den norske kirke, må medlemmer aktivt melde seg inn.

Av økonomiske og administrative årsaker, må en eventuell opprettelse skje fra 1. januar i et år.

Til § 2

§ 2. For å bli godkjent som en valgmenighet, må menigheten oppfylle følgende vilkår:

- a) Dåpen er den eneste forutsetningen for medlemskap i en valgmenighet.
- b) Valgmenigheten deler Den norske kirke visjon, slik den er uttrykt av Kirkemøtet.
- c) Valgmenigheten har en ordinert prest som er ansvarlig for å forvalte Ord og sakrament.
- d) Valgmenigheten er villig til å ta ansvar for alle kirkelige handlinger for valgmenighetens medlemmer.
- e) Det må foreligge et forsvarlig økonomisk fundament for valgmenigheten.

Til bokstav a): Menigheten har dåp som medlemskriterium slik som øvrige menigheter i Den norske kirke, jf. [kirkeordning for Den norske kirke § 4](#).

Til bokstav b): Visjon for Den norske kirke vedtas av Kirkemøtet ved jevne mellomrom og er retningsgivende for arbeidet i menighetene. Det betyr at valgmenigheten må kunne stille seg bak den sist vedtatte visjon og arbeide for den.

Til bokstav c): Menigheten har selv ansvar for å knytte til seg en prest som kan være ansvarlig for forvaltning av Ord og sakrament, enten ved at den selv ansetter eller ved avtale med en annen arbeidsgiver. Presten blir underlagt [tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester](#). Det innebærer blant annet at presten skal utføre sin tjeneste i samsvar med Den norske kirkes ordninger, jf. tjenesteordningen § 7.

Til bokstav d): Presten vil også ha ansvar for henvendelser om inn- og utmeldinger og for gjennomføring av kirkelige handlinger. Presten skal dessuten gi melding til den som ivaretar det lokale ansvaret for medlemsregisteret slik at opplysninger blir registrert i henhold til [forskrift om Den norske kirkes medlemsregister](#).

Til bokstav e): Dersom valgmenigheten har ansatte og andre forpliktelser må det foreligge tilstrekkelig økonomisk grunnlag for dette. Det økonomiske ansvaret kommunen har etter trossamfunnsloven § 14 andre ledd, vil ikke omfatte valgmenigheter. Det er derfor nødvendig å sikre at valgmenigheten har et forsvarlig økonomisk fundament.

Til § 3

§ 3. I godkjenningsprosessen må det avklares hvordan valgmenigheten skal løse oppgaver som gjelder forvaltning og arbeidsgiveransvar, blant annet:

- registrering av kirkelige handlinger samt inn- og utmeldinger
- tilsetting og ivaretagelse av andre arbeidsgiverfunksjoner
- rapportering av valgmenighetens årsstatistikk
- hvilke avtaler som skal gjelde dersom valgmenigheten blir oppløst.

I disse forvaltningsoppgavene følger valgmenigheten de samme ordninger og bestemmelser som for soknemenigheter i Den norske kirke så langt disse passer. Det gjelder blant annet [regler om innmelding i og utmelding av Den norske kirke](#).

I godkjenningsprosessen må det avklares hvordan medlemskap i valgmenigheten skal registreres. For Bymenigheten Sandnes ble det ved godkjenningen lagt til grunn at personer som bor i Sandnes kommune skriftlig kunne gi melding til menigheten om at de ønsker å høre til valgmenigheten. Valgmenigheten ville så gi melding til bostedssoknet om overføring av kirkelig tilhørighet. For personer som bodde utenfor Sandnes kommune skulle menighetsrådet søke biskopen om overføring av stemmerett i tråd med ordningen i daværende kirkelov § 4 andre ledd på vegne av kirkemedlemmer som ønsket å tilhøre menigheten. Kirkeordningen § 6 andre ledd viderefører et stykke på vei bestemmelsen i kirkeloven § 4 andre ledd. Hvordan dette skal ivaretas ved en eventuell opprettelse av en ny valgmenighet, må avklares nærmere i godkjenningsprosessen. Medlemmer som melder seg inn i Den norske kirke, må først ha meldt seg ut av et annet trossamfunn.

Spørsmålet om hvem som skal være arbeidsgiver, foreta tilsetting og ivareta andre arbeidsgiverfunksjoner, må også avklares nærmere i godkjenningsprosessen. I Bymenigheten Sandnes er det kirkelig fellesråd som har ansvaret for tilsetting og ivaretar arbeidsgiveransvaret, men det kan også tenkes tilfeller hvor rettssubjektet Den norske kirke kan være arbeidsgiver for de ansatte som jobber i valgmenigheten.

For det tilfelle at det ikke lenger er grunnlag for videreføring av valgmenighetens virksomhet, skal det foreligge en avtale som beskriver hvordan oppløsning skal foregå. Konkret betyr dette at det i samband med godkjenningen må avklares hvordan en eventuell senere oppløsning og avvikling av en valgmenighet skal foregå.

Om en det ved etableringen av en valgmenighet blir tilført midler fra et tidligere rettssubjekt, legger Kirkerådet til grunn at disse midlene også ved en eventuell senere oppløsning av valgmenigheten, vil kunne overføres til et eksternt rettssubjekt. En forutsetning for dette er at midlene kan føres tilbake til de opprinnelige midlene, slik at midlenes økonomiske identitet er i behold. De eventuelle verdiene en valgmenighet har opparbeidet, vil derimot i utgangspunktet ikke kunne overføres til et slikt annet eksternt rettssubjekt, med mindre noe annet er nærmere bestemt ved godkjenningen av opprettelsen av valgmenigheten. Et sokn kan generelt ikke legges ned på annen måte enn å bli del av et annet sokn (Prop. 130 L (2018–2019) side 260). Det innebærer derfor i utgangspunktet at eventuelle midler vil overføres til soknet valgmenigheten slås sammen med.

Til § 4

§ 4. *Valgmenigheten er underlagt tilsyn av biskopen i bispedømmet der valgmenigheten ligger.*

Valgmenigheten knyttes normalt til det prosti den geografisk hører til og står under tilsyn av biskopen i det bispedømmet valgmenigheten ligger i, det vil si i det prosti og bispedømme valgmenigheten har sin adresse.

Til § 5

§ 5. *Valgmenigheten skal ha et menighetsråd som velges av medlemmene.*

Valget holdes i tråd med reglene om valg av menighetsråd i kirkevalgreglene så langt de passer. Ved opprettelse av en valgmenighet midt i valgperioden, velger medlemmene et menighetsråd på et menighetsmøte.

Antallet medlemmer i menighetsrådet følger av kirkeordningen § 9. Det er opp til menighetsmøtet å bestemme om det skal være fire, seks, åtte eller ti medlemmer i tillegg til soknepresten. Ut fra antallet faste medlemmer, skal det være minst tre, fire eller fem varamedlemmer, jf. kirkevalgreglene 2024 §8-4 tredje ledd.

Menighetsrådet skal utføre sitt arbeid i lojalitet mot Den norske kirkes læregrunnlag, jf. kirkeordningen § 37.

Til § 6

§ 6. *Kirkerådet kan knytte valgmenigheten organisatorisk til kirkelig fellesråd, regionale og nasjonale kirkelige organer.*

Valgmenigheten vil være et eget rettssubjekt, men kan på ulike måter knyttes organisatorisk til andre kirkelige organer. Bymenigheten-Sandnes er for eksempel knyttet til Sandnes prosti og Sandnes kirkelige fellesråd. Menighetsrådet velger ett menighetsrådsmedlem til fellesrådet på linje med de geografiske soknene i Sandnes fellesrådsområde. Dette vil en imidlertid måtte ta stilling til ved godkjenning av den enkelte valgmenighet.

Til § 7

§ 7. *Bestemmelsene i kirkeordningen om sokn og menighetsråd gjelder for valgmenigheter så langt de passer når det ikke er gjort unntak ved godkjenningen.*

En valgmenighet er i kirkerettslig forstand å forstå som et ikke-geografisk sokn, jf. Innst. O. nr. 62 (2004–2005) side 3. Bestemmelsene i kirkeordningen om sokn gjelder derfor også for valgmenigheter så langt det passer, med mindre det er gjort unntak ved godkjenningen.

Det vil særlig gjelde kirkeordningen §§ 6–14, som blant annet omtaler menighetsrådets oppgaver og valg til menighetsrådet. Det samme vil gjelde bestemmelser gitt i medhold av disse paragrafene. I tillegg legger Kirkerådet til grunn at [forskrift for økonomiforvaltning i sokn i Den norske kirke](#) vil komme til anvendelse så langt det passer, med mindre det er gjort særskilte unntak ved godkjenningen.

Kravet i kirkeordningen om egen kirke i hvert sokn, er et eksempel på en bestemmelse som det kan gjøres unntak fra. Ved godkjenningen av Bymenigheten-Sandnes fritok Kirkerådet fra kravet om egen kirke i kirkeloven § 17 andre ledd, jf. nå kirkeordningen § 19 andre ledd.